

Qoraqalpoq tilshunosi A.Pirniyazova quyidagi fikrlarni bildirgan edi: “Qoraqalpoq xalqi Amudaryoning Orol dengiziga quyiladigan yeriga yaqin hududda yashaganligi uchun, asosan, baliqchilik, dehqonchilik va mol chorvachilik kasblari bilan shug’ullangan. Insonlar bir-biriga yaxshi tilak, niyat bilan til vositasida munosabatda bo’lgan. Kun ko’rish manbai bo’lgan kasblaridan kelib chiqqan holda har safar bir-biriga yaxshi tilak tilagan. Tilda shu kasblarga bog’liq frazeologizmlar shakllangan. *Jilmuñ maylansin* degan etiket so’zni xohlagan odam baliqchiga “balig’ing ko’p bo’lsin!”, degan tilak bilan aytgan. Bu frazaning anglatadigan ma’nosi “*Jilum*”ga baliqning ko’p tushishiga aloqador so’z [7:57].

Shuningdek, qoraqalpoq tilida quyruq so’zi bilan aloqador **Bul ne degen batpan quyriq, ay dalada jatqan quyriq?** Shakli ham uchraydi. Buni tilshunoslar “Qayerdan kelgan tekin boylik degan ma’noni bildiradi. Kutmagan joydan paydo bo’lgan rizq-nasibani ko’rgan paytda qo’llaniladi”, – deb izohlaydi [5:136].

Shuningdek, o’zbek tilida

Onasi maqtagan qizni olma,

Yangasi maqtagan qizdan qolma [4:161].

degan maqol ham qo’llaniladi. Bunda ham xalqning milliy madaniyati, urf-odatlar o’z aksini topadi. O’zbek onalari o’z qizlari voyaga yetgandan keyin tezroq uni uzatish payiga tushadilar. Ularni hammaga maqtaydilar. Qizning yangisi uning xarakterini yaxshi bilgan uchun, ko’proq uning fikrlari bilan ham hisoblashish maqsadga muvofiq,

degan ma’noda ishlatilgan. Qoraqalpoq tilida ushbu ma’noni ifodalaydigan

Jengesi maqtagan qizdi alma,

Agasi maqtagan qizdan qalma. [5:82] degan maqol ham uchraydi.

Qoraqalpoqlarda yangi bilan bekachning o’zaro munosabatlari o’ziga xos. Qadimgi urf-odatlariga ko’ra uyulanadigan yigitlar o’z sevgan qizlarini to’ydin oldin umuman ko’ra olmaganlar. Bu holat boshqa turkiy xalqlarda ham mavjud bo’lgan. Ular katta bayramlarda, hayit va to’ylarda faqat yangisi orqali qiz bilan ko’rishishi, uchrashishi mumkin bo’lgan. Bu holat qoraqalpoq qo’shiqlarida quyidagicha ifodalangan:

Jigit qizsiz, qiz jengsiz bolmaydi,

Wazipandi bilmeysenbe jengejan.

Agasi maqtagan qizdan qalma degan ikkinchi qismining ma’nosi **Agas** (o’zbek tilida dada) o’z qizining baxtli bo’lishini istaydi, hamda uning faqat yaxshi xislatlarini gapiradi. U yangasiga o’xshab, yigitning sovg’a-salomlari evaziga qizini maqtamaydi. Uning fikrlari asosli ekanligi ma’nosini bildiradi.

Xulosa qilib aytganda, maqollar barcha xalqlarda ham hayotning tajribasi asosida paydo bo’ladi. Ular shu xalqlarning orzu-havaslarini, turmush sharoitlarini, madaniyatlarini, kasb-korlari, intilishlarini o’zida aks ettiradi. Ularni mazkur xalqlarning madaniyatlari bilan bog’lab lisoniy tadqiq qilish tilshunoslik uchun yangi ma’lumotlar beradi.

Adabiyotlar

1. Koshg’ariy M. “Devonu lug’atit turk”. T. 1. -Toshkent: 1960, 44-45-b.
 2. Shomaqsudov Sh., Shoraxmedov Sh. Ma’nolar mahzani. -T.: 2001.
 3. Soatov B.A. O’zbek xalq maqollarining janr va she’riy xususiyatlari. -T.: 1990, 53-b.
 - a. O’zbek xalq maqollari. (Tuzuvchilar: T.Mirzayev, A.M. Usoqulov, B.A.Sarimsoqov; Mas’ul muharrir: Sh.Turdimov. – Toshkent: «Sharq», 2005.
 4. kitapxana.com. Qoraqalpoq adabiyatini elektron kitaphanası.
 5. Жалғасов Н.М. Провербиал тузилмаларда инсонни баҳолашнинг прагматик ва лисоний-маданий хусусиятлари (инглиз, ўзбек ва қорақалпоқ тиллари мисолида). Филол.ф.б.фалс.докт. дисс.автореф. –Самарқанд: 2020. –С. 24.
 6. Пирниязова А.К. Қарақалпақ тили фразеологиялық системасы ҳам оның стилистикалық имканиятлары. –Нөкис: «Қарақалпақстан», 2020.
 7. Қазақ хәм қарақалпақ тиллериниң салыстырмалы – паремиологиялық сөзлиги (орыс хәм инглиз тиллериндеги қысқаша түсиниклери менен). –Астана: 2022.
 8. Madayev O., Sobitova T. Xalq og’zaki poetiki jodi: Akademik litseylar uchun darslik. -T.: «Sharq», 2010. 208-b.
- REZYUME.** Ushbu maqolada o’zbek va qoraqalpoq tilidagi xalq og’zaki ijodiga oid maqollarning urf-odat yoki udumlar bilan bog’liq holda paydo bo’lganligi hamda ba’zi bir maqollarning lingvomadaniy xususiyatlari tahlil qilindi.
- РЕЗЮМЕ.** В данной статье проанализировано возникновение пословиц, относящихся к фольклору, в узбекском и каракалпакском языках в связи с традициями или традициями, а также лингвокультурными особенностями некоторых пословиц.
- SUMMARY.** In this article, the emergence of proverbs related to folklore in Uzbek and Karakalpak languages was analyzed in connection with traditions or traditions, as well as the linguistic and cultural characteristics of some proverbs.

INGLIZ VA QORAQALPOQ TILLARIDAGI KOMPARATIV ADYEKTIV IBORALARNING MAVZUIY TASNIFI

S.P.Saparov – *filologiya fanlari bo’yicha falsafa doktori*
Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

Tayanch so’zlar: adyektiv, iboralar, komparativ, mavzuiy tasnif, komponentli ibora, lingvokulturologiya.

Ключевые слова: адъективный, фразеологизмы, компаративный, тематическая классификация, компонентный фразеологизм, лингвокультурология.

Key words: adjective, phraseological units, comparative, thematic classification, component phraseological units, linguoculturology.

So’nggi o’n yillikda frazeologiyaning jadal rivojlanishi sohada mavjud ko’plab yechilmagan masalalar borligini namoyon qildi. Bugungi kun frazeologlari oldida ma’lum tilga xos frazeologik material tadqiqi hamda turli tillarning frazeologik tizimlarini qiyosiy tadqiq qilish masalasi ko’ndalang turibdi.

So’nggi vaqtlarda frazeologik o’xshatishlarni kognitiv tilshunoslik va lingvokulturologiya doirasida o’rganishga bo’lgan qiziqish ortib bormoqda, jumladan, qiyosiy konstruksiyalarni yaratish va o’zlashtirish mexanizmlari (T.S.Zevaxina, N.V. Yarovaya), tilda barqaror majoziy-assotsiativ aloqalarni mustahkamlash sabablari va usullari (V.N. Teliya, O.I. Glazunova), turg’un so’z birikmalarida aks ettirilgan obraz-etalonlar va qarshi aloqalarning milliy o’ziga xosligi (T.V.Shmeleva, V.N.Teliya, V.A.Maslova) tadqiq qilingan.

Komparativ frazeologiyaning milliy o’ziga xosligi quyidagilarda namoyon bo’ladi:

- 1) etalonlarning leksik-tematik tarkibi;
- 2) har bir tildagi barqaror o’xshatishlar majmuining tematik tuzilishi;
- 3) milliy markerlangan leksikaning mavjudligi singari uch omil bilan bog’liq.

Murakkab so’zlar, qo’shma atamalar, juft so’z birikmalari va iboralarning ayrim shakllarini farqlash qiyin, chunki ko’pincha ularda umumiy belgilar, kesishgan nuqtalar mavjud bo’ladi.

Afsuski, qoraqalpoq tili frazeologizmlari leksikografik jihatdan etarlicha ishlanmagan. Bu borada J.Eshbaev, T.Djumamuratov tahriri ostida va S.T.Naurizbaeva muallifligida, E.Kunnazarov tahriri ostidagi ikkita qoraqalpoq tili frazeologik lug’ati mavjud, G.Aynazarova

(2000), Sh.Kudyarova (2008), A.Pirniyazova (2020), G.Allambergenova (2019) kabi qoraqalpoq olimlari ham tadqiqotlar olib borishgan.

Qoraqalpoq va ingliz tillaridagi komparativ frazeologizmlarda artefaktlarni nomlovchi etalonlar ustuvor hisoblanadi. Frazeologik o'xshatishlar asosan insonni tavsiflash uchun ishlatiladi, ikkita til komparativ frazeologiyasida insonning tashqi ko'rinishini, uning jismoniy holati va harakatini tavsiflovchi o'xshatishlar ustunlik qiladi. Qoraqalpoq va ingliz tillaridagi barqaror o'xshatishlarda milliy ko'rsatkichli leksika sezilmas darajada aks etgan. Ikkita tilning komparativ frazeologiyasida inson tabiatini tasvirlash uchun hayvonlar obrazlari va artefaktlar nomlari ham qo'llaniladi, shu bilan birga jonsiz buyumlar, vaziyatlar, voqeliklar, tabiat hodisalarini tavsiflashda artefaktlar bilan bog'liq obrazlar keng qo'llaniladi [3:35-42].

A.D.Rayxshsteyn ta'kidlashicha, «Frazeologik tizim, umuman, ikki tomonlama – kelib chiqishi va faoliyati nuqtai nazaridan antropotsentrizm, ya'ni leksema-komponentlar tarkibi hamda jami iboralar ma'nosining insonga semantik yo 'naltirilganligini aks ettiradi» [5]. Ushbu qiyoslanayotgan tillarda tizimosti hodisasiga daxldor iboralar umumiy tushunchaviy mansublikni o'z ichiga oladi, shu asosda ularning tahlilida qaysi tilga mansubligidan qat'i nazar insonlar jamoasiga xos bo'lgan umumiy va sof lisoniy madaniyat bilan bog'liq o'ziga xos xususiyatlar aniqlanadi.

Adyektiv iboralar tilda va bilish jarayonida muhim o'rin egallab, ma'lum millatga xos olamning lisoniy manzarasini ifodalovchi usullardan biri hisoblanadi, bu esa barqaror iboralar, jumladan, uzual variantlar yoki okkazional-qayta shakllantirilgan birliklarda alohida til egalari orqali namoyon bo'ladi.

Hozirgi vaqtga qadar qoraqalpoq tilida to'liq frazeologik nazariya va ingliz tilining farqli belgilari ishlab chiqilmagan. Qiyosiy tadqiqotdan tashqari, komparativ adyektiv iboralarining (KAI) tasnifiy mavzuiy guruhlarini aniqlash lozim.

Iboralarining bunday tasnifi tahlil qilinayotgan til leksika sathining ayrim milliy-o'ziga xos xususiyatlarini aniqlash imkonini beradi. Turli tizimga ega tillardagi ayrim so'zlar, so'z birikmalari, jumladan, iboralar kesishish nuqtasiga ega bo'lishi, to'liq yoki qisman mos kelishi mumkin, masalan: *Quick on the trigger* – qizba, *qan qizba* = *gudi buzari* (qiziqqon, tez munosabat bildiradi); *Slow on the trigger* – uyan = *tirp etpes* = *jay basari*, *avir koshetugin* (sekin reaksiya qiladigan). Bunday o'xshashlikning sababi nafaqat chet tilidan so'z o'zlashtirish, bir tildan boshqa tilga kalkalashda, balki ko'plab lisoniy hodisalarining umumbashariyligida hamda ularning turli xalqlar ijtimoiy lisoniy ongida bir xil aks etishida namoyon bo'ladi. Chunonchi, diaxronik planda "oddiylik" tushunchasini ifodalovchi «common/ápiwayi» komponentli ibora tahlilida bu holat quyidagicha aks etgan:

Common or garden – *jay hám ápiwayi*, *mayda shúyde*, *jeñil jelpi*, *shaqur-shugir* (oddiy, eng odatdagi, shablon, siyqasi chiqqan) = *bir-bab*, *aspaytuñm* – *taspaytuñm*, *azar-bezersiz*, *aq kewil* [4].

Adyektiv iboralarining ushbu xususiyatlari kontekstda boshqa ko'rinishda aks etadi:

"I imagine they'd soon realize that I wasn't quite the common or garden chartered accountant." (W.S.Maugham "The Circle");

"Sib's judgment is just his opinion of Sib – common or garden impatience of any one else" (J.Galsworthy "The White Monkey").

KAI tarkibida faqat frazeologizmlardan iborat mavzuiy guruhlar mavjud bo'lib, mazkur denotatlarni ifodalovchi mustaqil leksemalar frazeologizm tarkibida ishtirok etmaydi.

Rus va ingliz tillari iboralarini frazeologik mikrotizimlari o'rtasidagi o'xshashlik mazkur tillardagi frazeologizmlarning uch kichik guruhga miqdoriy taqsimlanishida ko'rinadi.

Iboralarining bunday tasnifi yordamida M. Mak-Karti va Felisiti O'Dell tadqiqotlarida quyidagi tematik guruhlar ajratib ko'rsatilgan: 1) *State of Health*; 2) *Appearance and physiognomy, moral*; 3) *Life and Social Status*; 4) *Happiness and sadness*; 5) *Anger*; 6) *Knowing and understanding*; 7) *Experience and perception*. Ushbu tadqiqotda adyektiv frazeologik birliklarni insonning tashqi ko'rinishi, insonning ichki fazilatlarini, yosh xususiyatlari, odamlar bilan munosabatlari, turli vaziyatlarda yoki atrof-muhitga ko'ra inson holati, biror nimaning kutilmaganda paydo bo'lishi yoki yo'qolishi va hajm, o'lgach, o'lgach kabi tematik guruhlariga tasniflashni ma'qul ko'rildi.

Leksik-frazeologik maydonni aniqlash uchun iboralarini tanlashda leksik birliklarni tasnifi uchun foydalaniladigan mezonlarga asoslanishi ma'qul. Ingliz va qoraqalpoq tillarining frazeologik lug'atlaridan yalpi tanlab olish natijasida quyidagi frazeologik mavzuiy guruhlarini ajratildi. Qiyoslanayotgan tillardagi eng tipik mavzuiy guruhlar quyidagilar: (Rasm qarang)

Ingliz va qoraqalpoq tillarida iboralarini qiyosiy o'rganish ikki madaniyatdagi frazeologik-semantik kichik guruhlarini aniqlash va tadqiq etish, iboralar semantik belgilaridagi farqlarni, shuningdek, bitta semantik kichik guruhlariga kiruvchi iboralar konnotatsiyasi komponentlarini aniqlashga qaratilgan.

Professor V.D. Arakin rus va ingliz tillarini tipologik qiyoslash uchun uchta tamoyilni ajratib ko'rsatgan [1] va ushbu tamoyillarni E. Babaev zamonaviy ingliz va tojik tillarida majoziy o'xshatishli iboralarini taqqoslab tahlil qilishda qo'llagan [2:16].

Iboralarining mavzuiy tasnifini qiyosiy o'rganish ko'rib chiqilayotgan tillarda ham universal, ham differentsial hodisalarini aniqlash imkonini berdi. Adyektiv iboralar ingliz va qoraqalpoq tillarining olam lisoniy manzarasini shakllantirishda faol ishtirok etib, ular asosida ingliz va qoraqalpoq tillari olam manzarasining parchalarini qayta qurish imkonini berdi.

Adyektiv iboralar jarayonini tushunish uchun frazeologik birliklarning kognitiv tabiatini o'rganish muhim edi. Kognitiv yondashuv doirasida frazeologizatsiya kontseptual tizim doirasidan ma'lumotlarni uzatish jarayoni sifatida tushuniladi.

Adabiyotlar

1. Аракин В.Д. Сравнительная типология английского и русского языков. – Л.: «Просвещение», 1979. –С. 259.
2. Бабаев Э. Образные сравнительные обороты в современном английском и таджикском языках: автореф. дис. ... канд. филол. наук: – М.: 1977. –С. 16.
3. Долгова Е.В. [Фраzeологические единицы английского языка как средство репрезентации знаний о межличностных отношениях](#)// Культура в зеркале языка и литературы. 2020. - С. 35-42.
4. Eshbaev J. Qaraqalpaq tiliniñ qisqasha frazeologiyalıq sózligi. – Nókis: "Qaraqalpaqstan", 1985. 160-b.
5. Райхштейн А.Д. Сопоставительный анализ немецкой и русской фразеологии. – М.: 1980. –С. 143.

РЕЗЮМЕ. Maqolada komparativ adyektiv iboralarining mavzuiy tasnifi boyicha hozirgi vaqtga qadar qoraqalpoq tilida to'liq frazeologik nazariya va ingliz tilining farqli belgilari ishlab chiqilmagan. Qiyosiy tadqiqotdan tashqari, komparativ adyektiv iboralarining tasnifiy mavzuiy guruhlarini komponentlarini aniqlash lozim. Iboralarining bunday tasnifi tahlil qilinayotgan til leksika sathining ayrim milliy-o'ziga xos xususiyatlarini aniqlash imkonini beradi.

РЕЗЮМЕ. В статье говорится о не разработанности полной фразеологической теории в каракалпакском языке и различных признаках английского языка для тематической классификации компаративных адективных фразеологизмов. Помимо сопоставительного исследования необходимо определить компоненты классификации тематических групп компаративных

адъективных фразеологизмов. Данная классификация фразеологизмов позволяет определить некоторые национально-специфические особенности лексического уровня анализируемого языка.

SUMMARY. The article talks about the lack of development of a complete phraseological theory in the Karakalpak language and various features of the English language for the thematic classification of comparative adjectival phraseological units. In addition to the comparative study, it is necessary to determine the components of the classification of thematic groups of comparative adjectival phraseological units. This classification of phraseological units allows us to determine some nationally specific features of the lexical level of the analyzed language.

ATOQLI OTLARNING FALSAFIY VA UMUMNAZARIY FANLAR KONTSEPTSIYASIDA O'RGANILISHI

K.T.Yakupova – *assistent o'qituvchi*

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti

Tayanch so'zlar: atoqli otlar, lisoniy, denotativ, tilshunoslik, lingvomadaniy, onomastika.

Ключевые слова: имена собственные, языкознание, денотативность, лингвистика, лингвокультурология, ономастика.

Key words: proper names, linguistic, denotative, linguistics, linguacultural, onomastics.

Dunyo tilshunosligida til egalarining ongida olamni konseptualashtirish va lisoniy voqelantirishning o'ziga xos kognitiv mexanizmlari tadqiqoti doirasida ma'lum tematik maydonga tegishli leksik birliklarni, jumladan, atoqli otlarni ham struktur-semantik, kommunikativ-pragmatik, qiyosiy-tipologik va lingvomadaniy ko'rinishlarda tahlil etish kabi ustuvor yo'nalishlarda izlanishlar olib borilmoqda. Bunda atoqli otning lingvistik va sotsiolingvistik aspektida tadqiq qilishi nuqtayi nazaridan o'rganish tushunilib, u o'z ichiga ma'lum tildagi atoqli otlarning umumiy majmuini ifoda etadigan lug'at yoki u muayyan davrdagi etnik guruhning tiliga tegishli bo'lgan atoqli otlar majmui tadqiqini ham oladi. Atoqli otning til birligi sifatida ilmiy idrok etilish jarayoni uning olam lisoniy manzarasi yaratilishidagi amaliy qo'llanishi borasidagi tajribalarning to'planib borishi hamda uning tushunib yetilishi hisobiga bosqichma-bosqich amalga oshiriladi. Bu jarayonlar parallel va uzluksiz davom etgani holida ketma-ketlik va bir xilligiga ko'ra farq qilmaydi. Atoqli ot hodisasiga oid ko'plab masalalar bo'yicha bahsli holat hali ham davom etmoqda va zamonaviy qarashlardagi noaniqlik va ziddiyatlarning kelib chiqishi tarixan uzoq davrlarga borib taqaladi. Bu, bir tomondan, hodisaning murakkabligi bilan, boshqa tomondan, nomlarning ko'p asrlik amaliy qo'llanilishi tajribasi (shu jumladan badiiy matnlarda qo'llanilishi ham qamrab olinadi) va bu hodisani ilmiy-nazariy tushunish jarayonlarining dialektik birligi va ziddiyati bilan belgilanadi.

Atoqli otlarni qo'llash bilan bog'liq masalalar tahlil qilingan ilk asarlar Aristotelga tegishli. Uning "Ritorika" va "Poetika" asarlarida ko'pincha o'zaro o'xshash deb talqin qilingan ismlar va ularning denotatlariga oid ba'zi fikrlar, nutqda ismlardan va ismlar ishtirok etgan iboralardan foydalanishning alohida usullari, estetik yoki hissiy ta'sirni kuchaytirish uchun har bir qo'llanilgan holatlar ko'zda tutiladi, jumladan: Aristotelda taqqoslashlar, metaforalar, xudolar va mifologik qahramonlar ismlaridan foydalanish, Gomer she'riyatida kuchaytirish va boshqalardan foydalanilgan [1]. Aristotel dan taxminan yuz yil o'tgach, stoiklarga mansub faylasuf Xrissip atoqli otlarni alohida ot kategoriyasiga ajratdi [2]. Antik davrning eng mashhur asari Platonning "Dialog"idir. "Kratil" dialogida faylasuf, Kratil va Germogen o'rtasidagi, ismlarning tabiati va mohiyati haqidagi bahsni hal qilishga urinib bir qator savollarni ko'rib chiqish bilan shug'ullanadi, bu savollarni Suqrot bilan bahslashuvda: nomlarning tasodifiy tanlovga asoslanib belgilanishi yoki nomlangan narsalarning tabiatiga ko'ra belgilanishi; narsalarning o'z xususiyatlari borasida nima tushunilishi; atoqli otlardan to'g'ri foydalanish haqidagi masalalarni tadqiq qiladi [3]. Yuqorida keltirilgan mulohazalarni zamonaviy tilga o'girish orqali muhokama markazidagi onomastikaning zamonaviy qiyofasi atrofida muammolar qamrovi batamom belgilab chiqilganiga amin bo'lish mumkin, chunonchi: ismlar tabiati hamda ularning semantikasi, ismlarning badiiy personajlarga muvofiqligi, badiiy matnlar yaratilishi hamda idrok qilinishidagi tarkib va mazmun jihatdan ta'sir qilinishi kabilarni shular jumlasiga kiritish

mumkin. Ammo ismlarni anglashga qaratilgan tajribalar to'plamining qadimiyrog'i haqida ma'lumotlar u qadar keng ma'lum emasligini qayd etish lozim.

Zamonaviy ilm - fanda maxsus onomastik tadqiqotlarning boshlanishiga tamal toshi odatda XIX asrda ingliz olimi J. S. Mill tomonidan qo'yilgan deb hisoblanadi. Uning fikrlari mantiq-falsafiy asosga tayanib (bunda asosan, T. Hobbes g'oyalari asoslanilgan) qurilgan, shunga qaramay, u tomonidan ishlab chiqilgan asosiy qoidalar keyinchalik tillar nazariyasiga, ayniqsa, referensiya nazariyasiga, nominatsiya nazariyasiga ta'sir ko'rsatgan, ayniqsa, atoqli va turdosh otlar haqidagi qarashlarga ta'sir ko'rsatdi. Millning fikricha, otlar o'zlari atayotgan narsalarning haqiqiy nomlari bo'lib, bu bizning ular haqidagi tasavvurlarimizning nomlanishi emas. "Barcha ismlar xoh xayoliy, xoh haqiqiy bo'lsin nimanidir atab keladi, shu bilan bir qatorda har alohida narsaning ham o'z nomi bo'lmaydigan. Ayrimlari uchun esa ularni farqlovchi maxsus, alohida ismlar kerak, masalan, har bir shaxs, yoki makon o'z alohida nomiga ega bo'lishi kerak va h.k." [4]. John Millga tegishli bo'lgan fikrga ko'ra, ismlar hech qanday ma'no bildirmasdan, biror narsani belgilash uchun tanlangan "belgi"lar kabi tushuniladi. Ular biror narsa yoki shaxsni belgilash vazifasini bajaradi, ammo hech qanday mazmunni bayon qilmaydi. Bu munosabat tilshunoslik tomonidan o'zlashtirilgan va yuz yildan ortiq vaqt mobaynida hukmron bo'lib kelgan.

Ot so'z turkumiga mansub kategoriya birliklarini turdosh (umumiy) va atoqli otlarga ajratish XVIII asr boshlarida G.V.Leybnits tomonidan ilmiy iste'molga kiritilganini qayd etib o'tish lozim. Bu haqida so'z yuritarkan olim quyigilarni qayd etgan: "garchand, yagona va unikal predmetlar mavjud bo'lsa ham, aksariyat so'zlar baribir umumiy terminlardan iborat bo'ladi; biz tez-tez aniq bir individlar, shuningdek davlat, shahar, tog' va boshqa toponimlarni anglatuvchi atoqli otlardan foydalanamiz" [5].

Rus tilshunosligida XX asrdagi falsafiy va filologik turdagi tahlillarda ot so'z turkumi maxsus turkum kategoriyasidagi so'z sifatida ko'rib chiqilish an'anasini, avvalo, P.A. Florenskiy [Florenskiy, 2000], A.F. Losev [Losev, 2010-2013; 1990] hamda Yu.M. Lotman semiotik maktabi vakillarining tadqiqotlarida uchratish mumkin [Lotman, 2000]. Ot so'z turkumiga mansub birliklarni qo'llashning u yoki bu sohasiga yondashuv, ular haqidagi falsafiy va filologik tahlillarning olib borilishi, aloqibat bu hodisani yakuniy holatda chuqur nazariy xulosalarga asoslangan yangi onomastik tadqiqot yo'nalishlarining paydo bo'lish asosiga aylanishiga turki bo'lgan.

Olam ilm - fanida ustuvorlik qilgan materialistik ilmiy dunyoqarash bunday g'oyalarni qabul qilmagan, biroq XX asrning oxirgi o'n yilligida olimning original g'oyalari qiziqish sezilarli darajada ortdi. Ilmiy jihatdan, rus tili ismlarining fonetik jihatlarini badiiy matn tahlilida aks ettirilgan holda batafsil bayon etish, "Ismlar" kitobida yoritilgan. Holatning muqoyasa qilinayotgan tillar misolidagi tahliliga quyida batafsil to'xtalib o'tiladi:

Ismlar oddiygina belgi emas; ular lingvistik, madaniy va ijtimoiy ma'nolarga ega. Ushbu tahlil ism va uning denotati